

การศึกษาเชิงสำรวจ: การสัมผัสภาษา
ของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง
มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน
A Survey Study: Language Contact
of Tai Ya Speakers in Xinping District,
Yunnan Province, Republic of China

อรรถวิทย์ รอดเจริญ (Atthawit Rotcharoen) *

อุบลวรรณ สอนมาลี (Ubolwan Suanmalee)**

ประเทือง ทินรัตน์ (Pratuang Dinnaratna)***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เก็บข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ด้วยบทสนทนา และรายการคำศัพท์ของ Swadesh word list 207 คำ ซึ่งเป็นชุดคำพื้นฐานและนำมาใช้แบ่งกลุ่มภาษาได้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บอกภาษาชาวไตหย่าใช้ภาษาไตหย่าสัมผัสกับภาษาจีน ด้านชุดคำศัพท์ Swadesh word list 207 คำ พบคำยืมภาษาจีนปนในภาษาไตหย่า จำนวน 12 คำ คิดเป็นร้อยละ 5.80 ชนิดของคำที่พบมากที่สุด คือ คำกริยา ด้านการสัมผัสภาษณ์ ด้วยบทสนทนา พบว่า ผู้บอกภาษาชาวไตหย่าใช้คำศัพท์และประโยคภาษาจีนปะปนกับบทสนทนาในภาษาไตหย่าทั้งในด้านคำศัพท์และประโยค นอกจากนี้ ยังพบว่า

* นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*** ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปัจจัยทางสังคมมีผลต่อการสัมผัสภาษาของชาวไตหย่า ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไตหย่าเป็นผู้รู้สองภาษา และสังคมไตหย่าเป็นสังคมทวิภาษา

คำสำคัญ: ภาษาไตหย่า, ภาษาตระกูลไท, การสัมผัสภาษา, การปนภาษา, การสลับภาษา

Abstract

This research article aimed to study language contact of Tai Ya speakers in Xinping district, Yunnan province, Republic of China. The data has been collected from fieldwork study by the questionnaires, conversation interviews, and Swadesh word list consisted of 207 basic words which are fundamental word list used to categorize types of languages. The results found that Tai Ya speakers used Tai Ya language to contact with Chinese language. As for the Swadesh word list, 12 Chinese borrowing words (5.80%) were found. The word category used mostly was verb. As for the conversation interviews, Tai Ya speakers used Chinese vocabularies and sentences in Tai Ya conversations, both in word and sentence levels. Moreover, the results found that social factors had impact on the language contact of Tai Ya speakers. Tai Ya speakers are bilingual, and resides in a bilingual society.

Keywords: Tai Ya Language, Tai Language Family, Language Contact, Code-Mixing, Code-Switching

บทนำ

ภาษาไตหย่าเป็นภาษาตระกูลไท แขนงกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ไม่มีภาษาเขียนเป็นของตัวเอง ผู้พูดภาษาไตหย่าจะตั้งบ้านเรือนอาศัยใกล้แม่น้ำแดง ในอำเภอซินผิง [xīn píng] และอำเภอหยวนเจียง [yuán jiāng] บริเวณตอนกลางของมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน (Dawkins & Kirkland, 2008, p. 1)

นักภาษาศาสตร์จัดให้ภาษาไตหย่าเป็นภาษาหนึ่งในกลุ่มไทเควล่าย (Huayao Dai) ประกอบด้วยภาษาไตหย่า (Tai Ya) ภาษาไตซาย (Tai Sai) ภาษาไตข่า (Tai Kha) และภาษาไตจ้ง (Tai Chung) โดยเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตามแผ่นผ้าคาดเอวบนเครื่องแต่งกายของสตรีที่มีลายเป็นทางยาว สีเส้นสดใส และประดับด้วยเงิน (Person & Yang, 2008, p. 13) ภาษาไตหย่ามีระบบเสียง 3 ระบบ ได้แก่ ระบบเสียงพยัญชนะ ระบบเสียงสระ และระบบเสียงวรรณยุกต์ (Yang, 2001, pp. 5-6)

ชาวไตหย่าอาศัยปะปนกับชาวจีนฮั่นซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ด้วยเหตุผลทางการปกครองและภูมิศาสตร์ ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมไตหย่าในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง รุจพร ประชาเดชสุวรรณ และ จินตนา มัชฌมบุรุษ (2541, หน้า 110-111) กล่าวว่า วิถีชีวิตและสังคมชาวไตหย่าปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมคล้ายคลึงกับชาวไทกลุ่มบริเวณใกล้เคียง เช่น ไทลื้อ ไทดำ ไทขาว ไทเงิน เป็นต้น และลักษณะที่สอง คือ มีวิถีชีวิตและสังคมบางประการเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมของประเทศจีน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้สังคมไตหย่าเป็นสังคมทวิภาษา กล่าวคือ ชาวไตหย่าสามารถพูดได้ 2 ภาษา คือ ภาษาไตหย่าเป็นภาษาแม่ และภาษาจีนเป็นภาษาที่ 2 และกล่าวได้ว่าชาวไตหย่าเป็นผู้รู้สองภาษา

การที่ชาวไตหย่าเป็นผู้รู้สองภาษา และสามารถใช้ภาษาไตหย่าสลับไปมากับภาษาจีนได้ ทำให้ภาษาทั้งสองมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ปรากฏการณ์นี้นักภาษาศาสตร์เรียกว่า “การสัมผัสภาษา” (Language contact) ซึ่งจะเกิดขึ้นในตัวผู้รู้หลายภาษา และการสัมผัสภาษานี้จะก่อให้เกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางภาษาหลายประการ ได้แก่ การปนภาษา (code-mixing) การสลับภาษา (code-switching) การยืมภาษา (Linguistic borrowing) และการแทรกแซงภาษา (Linguistic interference) (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, หน้า 92)

การปนภาษาและการสลับภาษามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน และมีรายละเอียดแตกต่างกันดังที่ Romaine (1994, pp. 55-64) กล่าวว่า การสลับภาษาและการปนภาษา เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับผู้รู้สองภาษาหรือมากกว่าในการสื่อสารครั้งเดียวกัน ถ้าการใช้สองภาษาร่วมกันในระดับคำ จะเรียกว่า “การปนภาษา” เช่น การพูดภาษาไทยปนภาษาอังกฤษในประโยค “paper ต้องส่งเมื่อไร อาจารย์ไม่ได้

ให้ deadline มาเลย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557, หน้า 66) แต่ถ้าใช้สองภาษาร่วมกันในระดับวลีขึ้นไปถึงประโยค จะเรียกว่า “การสลับภาษา” เช่น พูดภาษาไทย 2-3 ประโยค แล้วต่อด้วยภาษาอังกฤษ 1 ประโยค แล้วกลับมาใช้ภาษาไทยอีก 5-6 ประโยค แล้วตามด้วยภาษาอังกฤษอีก 3-4 ประโยค (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557, หน้า 67) โดยปกติแล้วการปนภาษาหรือการสลับภาษามักเกิดกับผู้รู้สองภาษาหรือหลายภาษา และผู้พูดสามารถใช้ภาษาเหล่านั้นได้ดีพอ ๆ กัน การสลับภาษามักเกิดขึ้นโดยที่ผู้พูดไม่รู้ตัวและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

สำหรับการยืมภาษาและการแทรกแซงภาษานั้น อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548, หน้า 98-103) กล่าวว่า การยืมภาษา คือ การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะทางเสียง การเน้นหนัก คำศัพท์ และลักษณะทางไวยากรณ์จากอีกภาษาหนึ่งมาใช้ จนกลายเป็นลักษณะของตน ซึ่งการยืมภาษานี้เป็นหลักฐานยืนยันว่า มีการสัมผัสภาษาเกิดขึ้น เช่น คำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทย (คำยืมจากภาษามอญ - คริว ซ้อน มะพร้าว, คำยืมจากภาษาบาลี - วิชา จิต สุข, คำยืมจากภาษาจีน - แก้ว ก้วยเดี่ยว ซาลาเปา) ส่วนการแทรกแซงภาษาเกี่ยวข้องกับการสัมผัสภาษาอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ เมื่อผู้รู้สองภาษาหรือหลายภาษาใช้ภาษาเหล่านั้นสลับกันได้ ภาษาทั้งสองจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน เช่น การออกเสียงภาษาอังกฤษด้วยเสียงภาษาไทย (ออกเสียง [v] เป็น [w] ในคำว่า violin, visa) หรือใช้สำนวนแบบภาษาอังกฤษในภาษาไทย (มันเป็นอะไรที่วิเศษมากที่ได้เจอคุณ)

อย่างไรก็ตาม มิติของการสัมผัสภาษา มิได้แบ่งออกเป็นกรปนภาษา การสลับภาษา การยืมภาษา และการแทรกแซงภาษาแยกจากกันอย่างชัดเจน แต่ยังมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอยู่ ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2555, หน้า 141-144) กล่าวว่า ในพื้นที่ที่มีคนพูดสองภาษาอยู่เป็นจำนวนมากจะเกิดการสัมผัสภาษาในบริเวณนั้น การสัมผัสภาษาเป็นปรากฏการณ์หลักที่ทำให้เกิดการแทรกแซงภาษาและการยืมภาษาซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกัน แต่สองคำนี้มีความหมายแฝงต่างกันเล็กน้อย คือ การแทรกแซงภาษามีความหมายแฝงค่อนข้างไปทางลบ เช่น คนไทยที่พูดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภาษาไทยเข้าไปแทรกแซงในภาษาอังกฤษ ทำให้ภาษาอังกฤษมีลักษณะปนภาษาไทย (ออกเสียง [v] เป็น [w] ในคำว่า violin, visa) หรือภาษาอังกฤษเข้าแทรกแซงภาษาไทยทำให้เป็นภาษาไทย

แบบฝรั่ง (มันเป็นอะไรที่วิเศษมากที่ได้เจอคุณ) ขณะที่การยืมภาษาที่มีความหมายแฝงค่อนข้างบวก ในแง่ที่เน้นการได้มาซึ่งลักษณะของภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาของตนจนกลายเป็นลักษณะของตนเอง และผู้ยืมยอมรับและเต็มใจใช้ลักษณะที่ยืมมา ส่วนการปนภาษาและการสลับภาษาเป็นลักษณะการใช้ภาษาของผู้รู้สองภาษาขึ้นไป โดยการปนภาษาจะพิจารณาจากการใช้ภาษาระดับคำศัพท์หรือสำนวนเท่านั้น ขณะที่การสลับภาษาจะพิจารณาจากการใช้ภาษาสองภาษาขึ้นไปสลับกันไปมาในระดับประโยคหรือยาวกว่าประโยค

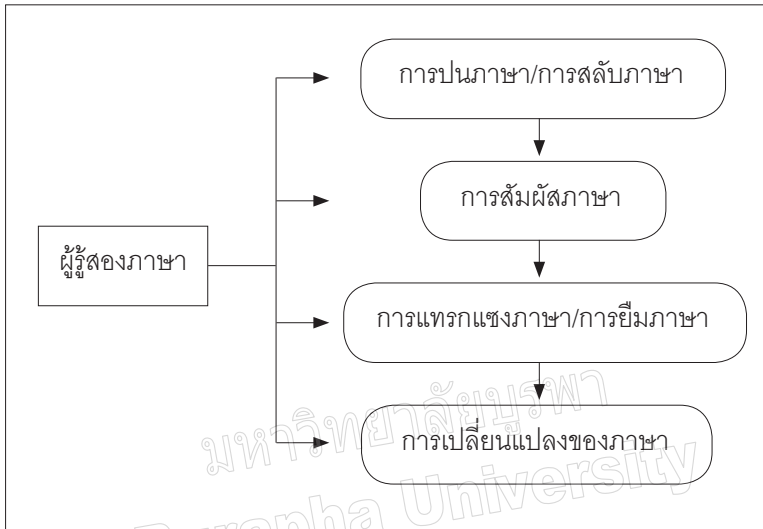
เมื่อพิจารณาแนวคิดและทฤษฎีการสัมผัสภาษาข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไต้หวันเป็นผู้รู้สองภาษา คือภาษาไต้หวันกับภาษาจีน ซึ่งเป็นภาษาต่างตระกูลกัน มีระบบเสียงและระบบไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานว่า ภาษาไต้หวันมีการสัมผัสภาษากับภาษาจีนในระดับคำ วลี ประโยค และไวยากรณ์ ดังนั้นในบทความวิจัยนี้ ผู้เขียนจึงมุ่งอธิบายปรากฏการณ์สัมผัสภาษาของชาวไต้หวันในด้านการปนภาษา การสลับภาษา การแทรกแซงภาษา และการยืมภาษา โดยประยุกต์จากแนวคิดเรื่องการสัมผัสภาษาของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548, หน้า 92-103; 2555, หน้า 141-144) และ Romaine (1994, pp.55-64)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไต้หวัน อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548, หน้า 92-103; 2555, หน้า 141-144) และ Romaine (1994, pp. 55-64) เป็นเกณฑ์ในการศึกษาการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไต้หวัน สรุปดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 การสัมผัสภาษาตามแนวคิด ของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548, หน้า 92-103; 2555, หน้า 141-144) และ Romaine (1994, pp. 55-64)

วิธีการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคัดเลือกตัวแทนผู้บอกภาษาชาวไทหย่า ที่อาศัยอยู่ในอำเภอชินฝังมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เก็บข้อมูลวันที่ 20-21 มีนาคม พ.ศ. 2558 จำนวน 4 คน ได้แก่

- 1.1 Mrs. Yang Zhengying อายุ 74 ปี อาชีพทำนาและค้าขาย
- 1.2 Mrs. Luo Wenfen อายุ 43 ปี อาชีพแม่บ้าน
- 1.3 Miss Dao Jiangpeng อายุ 30 ปี อาชีพนักศึกษา (ล่าม)
- 1.4 Mrs. Yang Chunyan อายุ 28 ปี อาชีพอาจารย์ (ล่าม)

2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเตรียมแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และชุดคำศัพท์ของ Swadesh word list 207 คำ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อถามการใช้ภาษาไทหย่าในส่วนของ

กับปัจจัยทางสังคม และใช้แบบสัมภาษณ์ในรูปแบบบทสนทนาเพื่อสอบถามเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลในรูปของ สัมภาษณ์สาร (Discourse) และใช้ชุดคำศัพท์ของ Swadesh word list 207 คำ ซึ่งเป็นชุดคำพื้นฐาน เพื่อศึกษาว่ามีการสัมผัสภาษาในด้านคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไต่หย่าหรือไม่

3. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการบันทึกเสียงผู้บอกภาษาแต่ละคนด้วยเครื่องบันทึกเสียง โดยเริ่มจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อไว้ โดยผู้วิจัยอ่านคำถาม ให้ล่ามชาวไต่หย่าแปล และให้ผู้บอกภาษาตอบจนครบถ้วน จากนั้นสัมภาษณ์โดยกำหนดหัวข้อเป็นบทสนทนาถามตอบเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวัน โดยให้ล่ามแปลและให้ผู้บอกภาษาตอบจนครบหัวข้อที่กำหนดไว้ สุดท้ายให้ล่ามชาวไต่หย่า ออกเสียงชุดทดสอบคำศัพท์ Swadesh word list 207 คำ โดยใช้ภาพประกอบหรือท่าทางประกอบสำหรับคำนาม ส่วนคำกริยาหรือคำไวยกรณ์ ผู้วิจัยให้ดูจากตัวอักษรภาษาจีนและคำอ่าน (pinyin) ที่เตรียมไว้ในแผ่นกระดาษ และเมื่อสังเกตว่า ล่ามออกเสียงคำศัพท์เหมือนหรือใกล้เคียงกับภาษาจีน ผู้วิจัยจะถามว่าคำดังกล่าวเป็นคำภาษาไต่หย่าหรือภาษาจีน และบันทึกไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยฟังข้อมูลเสียงที่เก็บมาจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และชุดคำศัพท์ Swadesh word list 207 คำ พร้อมถ่ายถอดเป็นสัทอักษรและวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ด้วยโปรแกรม pratt จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลการสัมผัสภาษาของชาวไต่หย่าใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การปนภาษา (code-mixing) การสลับภาษา (code-switching) การแทรกแซงภาษา (linguistic interference) และการยืมภาษา (linguistic borrowing) ตามกรอบแนวคิดเรื่องการสัมผัสภาษาซึ่งประยุกต์มาจาก อมรา ประสิทธิ์ รัฐสินธุ์ (2548, หน้า 92-103; 2555, หน้า 141-144) และ Romaine (1994, pp. 55-64) จากนั้นจึงนำเสนอผลการศึกษา

ผลการวิจัย

การสัมผัสภาษาของชาวไต้หวัน่าเกิดจากการที่ชาวไต้หวัน่าใช้ภาษาไต้หวัน่าและภาษาจีนปนกันและสลับกันไปมาระหว่างสองภาษา ทำให้ภาษาไต้หวัน่าและภาษาจีนมีอิทธิพลซึ่งกันและกันจนเกิดการแทรกแซงภาษาและมีการยืมภาษาเกิดขึ้น ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษากการสัมผัสภาษาของชาว ไต้หวัน่าออกเป็น 4 ประเด็น คือ การปนภาษา การสลับภาษา การแทรกแซงภาษา และการยืมภาษา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปนภาษา (code-mixing) หมายถึง การใช้คำศัพท์ภาษาจีนปนในภาษาไต้หวัน่า จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวไต้หวัน่า พบว่า มีการใช้ภาษาไต้หวัน่าปนกับภาษาจีนในระดับคำศัพท์ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

ล่าม : som²² p^hak²² som²² mak²² p^hɛŋ⁴⁵ səŋ²²le³³

ปลุก ผัก ปลุก ผลไม้ อะไร บ้าง

“ปลุกผัก ปลุกผลไม้อะไรบ้าง”

ผู้บอกภาษา : som²² k^hu²²-kwa:³³ t^ho³⁴k^ha:ŋ²² t^ho³⁴

ปลุก มะระ (คำจีน) ถั่วฝักยาว ถั่ว

“ปลุกมะระ ถั่วฝักยาว ถั่ว”

จากตัวอย่างที่ 1 ผู้บอกภาษาชาวไต้หวัน่าตอบคำถาม โดยใช้คำศัพท์ภาษาจีนปนในประโยค คือ มะระ [kū guā] แทนการใช้คำภาษาไต้หวัน่า [tɛŋ³³k^hom⁴²] ซึ่งหมายถึง มะระเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 2

ล่าม : tom²² k^haw²² p^hak²² mi³³ p^hɛŋ⁴⁵ səŋ²²le³³

ต้ม ข้าว ผัก มี อะไร บ้าง

“ทำอาหารใส่อะไรบ้าง”

ผู้บอกภาษา : saɿ³⁴ kə³³ saɿ³⁴ man⁴⁴¹ saɿ³⁴ wəɿ⁴² ciŋ³³

ใส เกลือ ใส น้ำมัน ใส ผงชูรส (คำจีน)

“ใสเกลือ ใสน้ำมันพืช ใสผงชูรส”

จากตัวอย่างที่ 2 ผู้บอกภาษาชาวไต้หวันตอบคำถาม โดยใช้คำศัพท์ภาษาจีนปนในประโยค คือ ผงชูรส [wei jing]

2. การสลับภาษา (code-switching) หมายถึง การใช้ภาษาจีนในระดับวลีและประโยคสลับกับประโยคในภาษาไต้หวัน จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวไต้หวัน พบว่า มีการสลับภาษาจีนกับภาษาไต้หวัน ดังนี้

ตัวอย่างที่ 3

ถาม : ko³³ cia³³ haw⁴⁴¹ mi³³ p^hɛŋ⁴⁵ ho²² tɔŋ³⁴ səŋ²² le³³
ฉลองเทศกาล เรา มี อะไร กิจกรรม (คำลงท้าย)
(คำจีน guò jié) (คำจีน huó dòng)

“ฉลองเทศกาล เรามีกิจกรรมอะไรบ้าง”

ผู้บอกภาษา : ʔu³⁴ je³³ p^ho²² suj⁴⁴¹ ho²² kaj³³ p^ho²² suj⁴⁴¹
5 เดือน (คำจีน wǔ yuè) เล่นน้ำ (วลีจีน) ห่อไก่ เล่นน้ำ (วลีจีน)
“เดือน 5 เล่นน้ำ เทศกาลห่อไก่ (เทศกาลความรัก) ก็เล่นน้ำ”

จากตัวอย่างที่ 3 ผู้บอกภาษาชาวไต้หวัน ตอบคำถามโดยใช้กริยวลีภาษาจีนปนในประโยคภาษาไต้หวัน คือ [pō shuǐ] แปลว่า เล่นน้ำ

ตัวอย่างที่ 4

ถาม : ʔo³³ k^ham³³ p^hɛŋ⁴⁵ k^ho²² (hé) lin⁴⁵ le³³
พูด คำ อะไร กับ (คำจีน) เหลน (คำลงท้าย)
“พูดภาษาอะไรกับเหลน”

ผู้บอกภาษา : k^ham³³ k^ha²² na³³ ʔo³³ k^ham³³ k^ha²² wa³³
คำ จีนฮ่อ (คำลงท้าย) พูด คำ จีนฮ่อ (คำลงท้าย)
la:n⁴⁵ k^ha²² wa³³
หลาน จีนฮ่อ (คำลงท้าย)

“พูดภาษาจีนถิ่นยูนนาน หลานเป็นชาวจีนฮั่น”

นักท่องเที่ยว : zhè gè duō shǎo qián?

“นี่ราคาเท่าไร” (ประโยคภาษาจีน)

ผู้บอกภาษา : wǔ kuài, yī gè wǔ kuài

“5 หยวน อันละ 5 หยวน” (ประโยคภาษาจีน)

ล๋าม : la:n⁴⁵ k^ha:²² wɔ²²

หลาน จีนฮ่อ หรือ

“หลานเป็นชาวจีนฮั่นหรือ”

ผู้บอกภาษา : ʔə³³ la:n⁴⁵ ʔaw³³ me³³ k^ha:²²

ไซ หลาน เอา เมีย จีนฮ่อ

“ไซ หลานมีภรรยาเป็นชาวฮั่น”

la:n⁴⁵ lok²² ŋiŋ⁴⁴ kɔ³³ ʔaw³³ me³³ k^ha:²²

หลาน ลูก ผู้หญิง ก็ เอา เมีย จีนฮ่อ

“หลานที่เป็นลูกของลูกสาวก็มีภรรยาเป็นชาวจีนฮั่น”

จากตัวอย่างที่ 4 ขณะที่ผู้บอกภาษาชาวไตหย่ากำลังให้สัมภาษณ์โดยใช้ภาษาไตหย่าอยู่นั้น ได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาถามราคาสินค้าเป็นภาษาจีน ผู้บอกภาษาชาวไตหย่าก็ตอบคำถามนักท่องเที่ยวด้วยภาษาจีน แล้วกลับมาให้สัมภาษณ์โดยใช้ภาษาไตหย่าต่อ นอกจากนี้ยังพบการใช้คำบุพบทภาษาจีนถิ่นยูนนานของล๋ามคือ [k^ho²²] ตรงกับอักษร pinyin ในภาษาจีนกลาง คือ [hé] แปลว่า กับ/และ

ปรากฏการณ์การปนภาษา (code-mixing) และการสลับภาษา (code-switching) ของชาวไตหย่าข้างต้น แสดงให้เห็นว่าชาวไตหย่าเป็นผู้รู้สองภาษามีการใช้ภาษาไตหย่าปนหรือสลับกับภาษาจีน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสัมผัสภาษาของชาวไตหย่าได้อย่างชัดเจน

3. การแทรกแซงภาษา (linguistic interference) หมายถึง การนำลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาจีนมาใช้กับภาษาไตหย่า จากการสัมผัสภาษา พบว่า ผู้บอกภาษาชาวไตหย่าเรียงกริยาวลีไตหย่าตามไวยากรณ์ของภาษาจีน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5

ล๋าม : ni³⁴ haw⁴⁴ mɔ³³ li³³ ʔu³⁴ le³³

สวัสดี (คำจีน nǐhǎo) คุณ ดี อยู่ ไหม

“สวัสดี คุณสบายดีไหม”

ผู้บอกภาษา : ʔu³⁴ li³³
อยู่ ดี
“สบายดี”

จากตัวอย่างที่ 5 ล่ามชาวไต้หวัน ใช้กริยาวลี [li³³ ʔu³⁴] แปลว่า ดีอยู่ (อยู่ดี) ตามลักษณะไวยากรณ์ภาษาจีน ซึ่งจะวางคำขยายไว้หน้าคำหลัก ขณะที่ผู้บอกภาษาชาวไต้หวันใช้กริยาวลี คำหลักไว้หน้าคำขยาย [ʔu³⁴ li³³] ซึ่งเป็นลักษณะของภาษาตระกูลไท จากตัวอย่างนี้แสดงว่า แม้ล่ามจะถามโดยใช้กริยาวลีตามไวยากรณ์ภาษาจีน แต่ผู้บอกภาษาเข้าใจและตอบคำถามได้ และในประโยคนี้ยังพบการทักทายด้วยภาษาจีนตรงกับ pinyin ในภาษาจีนว่า [nǐhǎo] ซึ่งภาษาไต้หวันไม่มีคำทักทายว่าสวัสดี แต่เมื่อพบบันชาวไต้หวันทักทายกันด้วยประโยค [cin³³ khaw²² ʔa³³ jo³³] “กินข้าวหรือยัง” หรือ [ka:³³ laj⁴⁵] “ไปไหน” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 6

ล่าม : sɔ³³ pen³³ la:n⁴⁵ lə³³ ca:n²² ʔo³³ k'am³³ taj³³ le³³
ถ้า เป็น หลาน (คำลงท้าย) ได้ พุด คำ ไต (คำลงท้าย)
“หลานพุดภาษาไต้หวันได้ไหม”

ผู้บอกภาษา : ʔə³³ k'am³³ taj³³ kw³³ ca:n²² ʔo³³
เออ คำ ไต ก็ ได้ พุด
“ภาษาไต้หวันก็พุดได้”

จากตัวอย่างที่ 6 พบว่าทั้งล่ามและผู้บอกภาษา ใช้กริยาวลี [ca:n²² ʔo³³] แปลว่า ได้พุด (พุดได้) ตามลักษณะไวยากรณ์ภาษาจีน ซึ่งจะวางตำแหน่งคำขยายไว้หน้าคำหลัก แสดงให้เห็นถึงการแทรกแซงของภาษาจีนต่อภาษาไต้หวัน

4. การยืมภาษา (linguistic borrowing) หมายถึง การรับคำยืมภาษาจีนเข้ามาใช้ในภาษา ไต้หวัน จากการเก็บข้อมูลจากชุดคำทดสอบของ Swadesh word list 207 คำ ซึ่งเป็นคำพื้นฐานในชีวิตประจำวันและสามารถศึกษาหาคำร่วมเชื้อสายในภาษาได้ พบว่า ผู้บอกภาษาชาวไต้หวันรับคำศัพท์ภาษาจีนมาใช้ในภาษาไต้หวัน จำนวน 12 คำ คิดเป็นร้อยละ 5.80 และใช้คำภาษาไต้หวัน จำนวน 195 คำ คิดเป็นร้อยละ 94.20 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การใช้คำภาษาไทยและคำยืมภาษาจีนของผู้บอกภาษาชาวไต้หวัน

ภาษาที่ใช้	จำนวน (คำ)	ร้อยละ
ภาษาไทย	195	94.20
ภาษาจีน	12	5.80
รวม	207	100.00

คำยืมภาษาจีนที่ปรากฏจำนวน 12 คำ พบว่า เป็นคำกริยามากที่สุด จำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 58.34 รองลงมา คือ คำนาม 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.00 คำวิเศษณ์ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.33 และคำสันธาน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.33 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 คำยืมภาษาจีนที่ปรากฏจากชุดคำทดสอบของ Swadesh word list 207 คำ

ที่	คำยืมภาษาจีน	ชนิดของคำ	ความหมาย	ภาษาจีนกลาง (pinyin)	ร้อยละ
1	[si ²²]	คำกริยา	ดู	[xī]	58.34
2	[c ^h iaŋ ⁴⁴¹]	คำกริยา	คิด	[xiǎng]	
3	[s ^h i ³³ wej ³⁴]	คำกริยา	กลิ้ง	[qǐ wèi]	
4	[ca:n ⁴⁵]	คำกริยา	ยืน	[zhàn]	
5	[ca: ⁴⁵]	คำกริยา	คืบ	[zhà]	
6	[sha: ²²]	คำกริยา	ถู	[cà]	
7	[cun ⁴⁴¹]	คำกริยา	แม่	[zhǐn què]	
8	[toŋ ³⁴ wu: ²²]	คำนาม	สัตว์	[dòng wù]	25.00
9	[hu ²²]	คำนาม	ทะเลสาบ	[hú]	
10	[ha ⁴⁴¹]	คำนาม	ทะเล	[hǎi]	
11	[c ^h i ²² ta: ³³]	คำวิเศษณ์	อื่น	[qí tā]	8.33
12	[jin ³³ wə ³⁴]	คำสันธาน	เพราะ, ด้วย	[yīn wèi]	8.33
รวม					100.00

คำยืมภาษาจีนจากชุดคำทดสอบของ Swadesh word list 207 คำ บางคำ แสดงถึงสิ่งที่ไม่มีในสังคม ไทหย่า ได้แก่ ทะเล และทะเลสาบ

การสัมผัสภาษาของชาวไทหย่าทำให้เกิดการแทรกแซงภาษา (Linguistic interference) และการยืมภาษา (linguistic borrowing) ดังที่ได้อธิบายไปแล้ว แสดงให้เห็นว่าภาษาจีนมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของชาวไทหย่า

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการสัมผัสภาษาของผู้บอกภาษาชาวไทหย่า เมืองซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า สังคมไทหย่าเป็นสังคมทวิภาษา ผู้บอกภาษาชาวไทหย่าเป็นผู้รู้สองภาษา คือ ภาษาไทหย่าและภาษาจีน เนื่องจากถิ่นฐานที่ชาวไทหย่าอาศัยอยู่แวดล้อมด้วยชาวจีนอื่น ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่และเป็นชนกลุ่มหลักของประเทศ ประกอบกับภาษาจีนกลางที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นภาษามาตรฐาน และสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น สังคมเกษตรดั้งเดิมของชาวไทหย่าเริ่มหายไป เห็นได้จากการสร้างแปลงการเกษตรขนาดใหญ่เพื่อการค้าขาย การส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนของรัฐบาล หนุ่มสาวไทหย่าเข้าไปทำงานในเมือง การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวไทหย่าปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับยุคสมัยโดยการยืมภาษาไทหย่าสลับกับภาษาจีน การเป็นผู้รู้สองภาษาจึงถือเป็นเรื่องธรรมดา

ผู้บอกภาษาชาวไทหย่ามีการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทหย่ากับภาษาจีนในด้านคำศัพท์ วลีและประโยค แต่มีข้อสังเกตว่าภาษาจีนที่เข้าไปปนกับภาษาไทหย่า มักจะเป็นคำศัพท์ที่ไม่มีในภาษาไทหย่า เช่น สวัสดิ์ ผงซุส ตะเลสาบ ทะเล เป็นต้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าชาวไทหย่ามักจะยืมภาษาจีนปนกับภาษาไทหย่ากลืนกันอย่างสนิทใจ โดยไม่มีทัศนยะต่อต้าน การสัมผัสภาษาของชาวไทหย่าจึงมีลักษณะเป็นธรรมชาติและสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมของคู่สนทนา สอดคล้องกับ พิณฑิพย์ ทวยเจริญ (2547, หน้า 197-198) ที่กล่าวว่าผู้ใช้ภาษาจะรู้ว่าควรสลับภาษาและปนภาษาเมื่อใด โดยพิจารณาจากตัวแปรทางสังคม เช่น อายุ อาชีพ เพศ สถานภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา สถานการณ์ สภาวะในท้องถิ่น หัวข้อในการสนทนา วัตถุประสงค์ของการสนทนา ตลอดจนความแตกต่างทางสังคม

และวัฒนธรรมของคู่สนทนา

จากการสังเกต สอบถาม และสัมภาษณ์ชาวไต้หวันว่าปัจจัยทางสังคม มีผลต่อการสัมผัสภาษาของชาวไต้หวันในหลายประการ ได้แก่ อายุ อาชีพ การศึกษา เวลา สถานที่ สถานการณ์ หัวข้อในการสนทนา ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา และสภาวะในท้องถิ่น โดยชาวไต้หวันวัยกลางคนถึงวัยสูงอายุที่มีการศึกษาไม่สูง และประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านจะใช้ภาษาไต้หวันเป็นหลัก หากมีการติดต่อกับชายกับคนนอกพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮั่นจึงจะใช้ภาษาจีน ชาวไต้หวันกลุ่มนี้จึงมีการสัมผัสกับภาษาจีนเป็นหลัก ในขณะที่ชาวไต้หวันรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยมากขึ้น ทำให้มีการสัมผัสกับภาษาจีนและภาษาอื่น ๆ ในสถานศึกษา เมื่อมีความรู้จึงมีทางเลือกในการทำงานมากขึ้น หนุ่มสาวชาวไต้หวันจึงนิยมเข้าไปทำงานในเมือง การสัมผัสภาษาจึงมีมากขึ้นไปด้วย สอดคล้องกับ อภิรักษ์ ชัยปัญญา (2550, หน้า 198-199) ที่กล่าวว่า การปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นของผู้บอกลาภาษา กับวัฒนธรรมภายนอก ทำให้เกิดการรับ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงตามปรากฏการณ์การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ผลกระทบจากการสื่อสารดังกล่าวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษา

นอกจากนี้ชาวไต้หวันยังมีการสลับภาษาตามเวลา สถานที่ สถานการณ์ ของการใช้ภาษา หัวข้อในการสนทนาหรือเนื้อหาเรื่องที่พูด และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา โดยชาวไต้หวันจะพิจารณาสิ่งเหล่านี้ก่อนเลือกภาษาที่จะใช้พูด เช่น ใช้ภาษาไต้หวันในครอบครัวหรือในหมู่บ้าน แต่จะใช้ภาษาจีนในสถานที่อื่น ๆ พูดเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องในครอบครัวโดยใช้ภาษาไต้หวัน แต่พูดเรื่องการศึกษา ธุรกิจ หรือการค้าโดยใช้ภาษาอื่น ๆ คู่สนทนาที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม เป็นบุคคลในครอบครัว หรือบุคคลที่เป็นชาวไต้หวันด้วยกัน จะใช้ภาษาไต้หวันเป็นหลัก หากคู่สนทนาเป็นคนนอกกลุ่ม ไม่ได้เป็นชาวไต้หวัน หรือไม่ได้รู้จักกันมาก่อน จะใช้ภาษาจีนหรือภาษาอื่น ๆ ตามสถานภาพและบทบาทของคู่สนทนา ปัจจุบันรัฐบาลจีนให้การสนับสนุนชุมชนไต้หวันในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมไต้หวัน โดยมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ภายในหมู่บ้าน ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และปัจจุบันมีหนุ่มสาวชาวไต้หวันบางส่วนแต่งงานกับชาวจีนเพิ่มมากขึ้น การสัมผัสภาษาก็มี

แนวโน้มเกิดมากขึ้นไปด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าสังคมไต้หวันเป็นสังคมสองภาษาคือใช้ทั้งภาษาไต้หวันและภาษาจีน ชาวไต้หวันจะเลือกใช้ภาษาใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมต่าง ๆ หลายประการดังที่กล่าวไว้ข้างต้น การใช้ภาษาของชาวไต้หวันจึงมีลักษณะของการปนภาษา การสลับภาษา การแทรกแซงภาษา และการยืมภาษาระหว่างภาษาไต้หวันและภาษาจีน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสัมผัสภาษาอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาการสัมผัสภาษามีได้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะดังที่นำเสนอไว้อย่างชัดเจน เพราะการสัมผัสภาษายังมีมิติที่สัมพันธ์และแตกต่างกันอยู่บางประการ กล่าวคือ การปนภาษาและการสลับภาษาอาจเป็นสาเหตุของการสัมผัสภาษา ส่งผลให้เกิดการแทรกแซงภาษาและการยืมภาษา และทำให้เกิดเป็นสังคมทวิภาษาขึ้น

การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจำกัด ข้อสรุปอาจยังไม่ให้ผลที่ชัดเจนและครอบคลุมนัก จึงใคร่ขอเสนอแนะว่า ภาษาไต้หวันเป็นภาษาที่น่าสนใจศึกษาเพราะกำลังมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากอิทธิพลของภาษาจีน อีกทั้งมีผู้ศึกษาไว้ไม่มากนัก จึงยังมีอีกหลากหลายประเด็นรอให้ศึกษา

บรรณานุกรม

- พิณทิพย์ ทวยเจริญ. (2547). *ภาพรวมของการศึกษาศาสตร์และภาษาศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุจพร ประชาเดชสุวัฒน์ และจินตนา มัชฌิมบุรุษ. (2541). *รายงานการวิจัย วิถีชีวิตชาวไตหย่า: ศึกษากรณีชนเผ่าและหยวนเจียง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.*
- เรืองเดช บันเขื่อนขันธ์. (2534). *ภาษาไตหย่า*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิรักษ์ ชัยปัญหา. (2550, มกราคม-ธันวาคม). การสัมผัสภาษาในเพลงไทยสากลยอดนิยม. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(23-24), 185-207.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). *ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในบริบทสังคมและวัฒนธรรม, ใน *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 4* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- Dawkins, Erin & Kirkland, Courtney. (2008). *A Sociolinguistic Survey of Tai Ya in Thailand*. Chiang Mai: Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Payap University.
- Person, Kirk & Yang Wenxue. (2008). *The Tone of Tai Ya. SEALSXIV (2)*. Paper from the 14th meeting of the Southeast Asian Linguistics Society. Canberra: Pacific Linguistics.
- Romaine, Suzanne. (1994). *Language and Society: an Introduction to Sociolinguistics*. New York : Oxford University press Inc.

Yang Wenxue. (2001). *Huayao Dai Yu (ภาษาไต้หวัน)*. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์วรรณกรรม
ประชาชน. (เอกสารภาษาจีน).

Swadesh List. (2015). สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2558 จาก https://en.wiktionary.org/wiki/Appendix:Swadesh_lists

สัมภาษณ์

Mrs. Yang Zhengying. (2558, 21 มีนาคม). *ชาวไต้หวัน*. สัมภาษณ์.

Mrs. Luo Wenfen. (2558, 20 มีนาคม). *ชาวไต้หวัน*. สัมภาษณ์.

Miss Dao Jiangpen. (2558, 20-21 มีนาคม). *ชาวไต้หวัน*. สัมภาษณ์.

Mrs. Yang Chunyan. (2558, 20-21 มีนาคม). *ชาวไต้หวัน*. สัมภาษณ์.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความวิจัย ได้แก่ รศ.ดร. เรืองเดช
บันเขื่อนขัตติย์ ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหิดล, รศ.ดร. วิกาวรรณ อยู่เย็น
ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ อ.ดร. อูมาภรณ์ สังขมาน ภาควิชา
ภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ตลอดจน
แนวทางแก้ไข จนทำให้บทความฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น